

Kohti yhteistä näkemystä: kansallinen linjaus tutkimusjulkaisujen avoimesta saatavuudesta

Mari Aaltonen

23.10.2019

Aalto-yliopisto
Aalto-universitetet
Aalto University

Tutkimusjulkaisujen avoimen saatavuuden linjaus ja toimenpideohjelma

- **Vastuutahona Avoimen tutkimuksen kansallinen ohjausryhmä, jonka jäsenet edustavat laajasti tutkimuskenttää (UNIFI, Arene, Tulanet, Suomen Akatemia, Kansalliskirjasto, Tietoarkisto, FUN, TSV ja tutkijajäsenet)**
  - Apunaan avoimella kutsulla koottu luonnosryhmä, jossa edustettuina yliopistot, Kansalliskirjasto, FinElib, tiedekustantajat ja TSV.
- **Kaksi avointa kommenttikierrosta**
- **Dokumenttia muokattiin huomattavasti saatujen kommenttien ja palautteen perusteella.**
- **Linjaus esitettään hyväksyttäväksi ohjausryhmän kokouksessa 31.10.2019**

Lehti- ja konferenssiartikkeleiden avoimen saatavuuden linjaus

Linjaus tulee voimaan 1.1.2020.

Lehti- ja konferenssiartikkeleiden linjaus koskee kotimaisia ja kansainvälisiä vertaisarvioituja tieteellisiä lehti- ja konferenssiartikkeleita (OKMn julkaisutyypiluokitus A, poislukien A3), jotka lähetetään julkaisuharkintaan 1.1.2022 tai sen jälkeen ja:

- joissa kaikki kirjoittajat ovat suomalaisessa tutkimusorganisaatiossa työskenteleviä tai siihen affilioituneita tai suomalaisen tutkimusrahoittajan rahoituksella työskenteleviä tutkijoita *tai*
- tai joissa vastuukirjoittaja (yleensä corresponding author) on suomalaisessa tutkimusorganisaatiossa työskentelevä tai siihen affilioitunut tai suomalaisen tutkimusrahoittajan rahoituksella työskentelevä tutkija.

Välitön avoimuus

- **Välittömällä avoimuudella tarkoitetaan artikkelin vertaisarvioidun version julkaisemista avoimena julkaisijatahon/kustantajan kanavassa tai rinnakkaistallentamista tutkijan/tutkimusorganisaation kanavassa ilman kustantajan asettamia embargoja.**
- **Välitön avoimuus ei ota suoraan kantaa julkaisujen jatkokäyttöoikeuksiin vaan ne määritellään erikseen.**
- **Pre-printit eli vertaisarvioimattomat julkisesti saavutettavaan tietokantaan tallennettu julkaisuluonnokset eivät täytä avoimuuden määritelmiä. Kansainvälisissä julkaisuarkistoissa olevat julkaisut täyttävät avoimuuden määritelmät vertaisarvioinnin jälkeen.**

Strategiset periaatteet ja niiden toteutumisen vastuut

Periaate 1: Tutkimusjulkaisujen saatavuuden kokonaiskustannukset pysyvät korkeintaan nykyistä vastaavalla tasolla avoimeen saatavuuteen siirryttäessä. Kokonaiskustannusten arvioinnissa otetaan huomioon kaikki nykyiset kustannukset ja tutkimuksen kokonaismäärä.

Periaate 2: Kaikilla tutkijoilla on tasavertainen mahdollisuus julkaista tutkimuksensa avoimesti riippumatta tutkimusalasta, rahoituspohjasta tai uranvaiheesta.

Periaate 3: Tieteellisten julkaisujen arvioinnissa arvioidaan erikseen yksittäisen tutkimusjulkaisun laatua ja avoimuutta.

Periaate 4: Tutkijan ja tutkimuksen arvioinnissa huomioidaan avoimuuden myötä muuttuvat ja uudenlaiset julkaisemisen muodot.

Periaate 1: Tutkimusjulkaisujen saatavuuden kokonaiskustannukset pysyvät korkeintaan nykyistä vastaavalla tasolla avoimeen saatavuuteen siirryttäessä. Kokonaiskustannusten arvioinnissa otetaan huomioon kaikki nykyiset kustannukset ja tutkimuksen kokonaismäärä.

Periaatteen toteutumisen varmistaminen ja seuranta:

A. Lähtötilanteen kartoitus: Vuoden 2020 aikana Kansalliskirjasto arvioi yhteistyössä tutkimusorganisaatioiden kanssa suomalaisten tutkimusjulkaisujen saatavuuden kokonaiskustannukset tutkimusorganisaatioille. Lisäksi Kansalliskirjasto arvioi avoimuuden kustannukset kotimaisille tiedekustantajille. Selvityksessä huomioidaan jo syntyneet avoimen saatavuuden kustannukset.

B. Jatkuva seuranta: Kansalliskirjasto seuraa vuosittain tutkimusjulkaisujen saatavuuden kokonaiskustannuksia ja kustannusrakenteen muuttumista yhdessä tutkimusorganisaatioiden kanssa.

Periaate 2: Kaikilla tutkijoilla on tasavertainen mahdollisuus julkaista tutkimuksensa avoimesti riippumatta tutkimusalasta, rahoituspohjasta tai uranvaiheesta.

Periaatteen toteutumisen varmistaminen ja seuranta:

A. Lähtötilanteen kartoitus: Vuoden 2020 aikana Avoimen tieteen koordinaatio arvioi erityisiä tasavertaisuuteen liittyviä haasteita.

B. Jatkuva seuranta: TSVn avoimen tieteen koordinaatio yhteistyössä tutkimusorganisaatioiden kanssa seuraa tasavertaisuuden kehitystä ja nostaa keskusteluun tapoja tasavertaisuuden lisäämiseksi.

Periaate 3: Tieteellisten julkaisujen arvioinnissa arvioidaan erikseen yksittäisen tutkimusjulkaisun laatua ja avoimuutta.

Periaatteen toteutumisen varmistaminen ja seuranta:

A. Lähtötilanteen kartoitus: Vuoden 2020 aikana koordinoidaan säännöllisesti tehtävä selvitys, miten julkaisujen avoimuus esiintyy korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tutkijoiden arviointijärjestelmissä tällä hetkellä.

B. Jatkuva seuranta: Koordinoidaan säännöllisesti tehtävä selvitys, miten julkaisujen avoimuus esiintyy korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tutkijoiden arviointijärjestelmissä.

- a) JUFO seuraa julkaisukanavien avoimuutta, sekä niiden yhteyttä julkaisukanavien keskimääräiseen laatutasoon
- b) Vastuullinen tutkijanarviointi -suositus määrittelee tarkemmin tutkimuksen avoimuuden merkityksen arvioinnissa.

Periaate 4: Tutkijan ja tutkimuksen arvioinnissa huomioidaan avoimuuden myötä muuttuvat ja uudenlaiset julkaisemisen muodot.

Periaatteen toteutumisen varmistaminen ja seuranta:

A. Lähtötilanteen kartoitus: Vuoden 2020 aikana selvitetään, miten uudenlaiset (avoimen) julkaisemisen muodot esiintyvät korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tutkijoiden ja tutkimuksen arviointijärjestelmissä.

B. Jatkuva seuranta: selvitetään säännöllisesti, miten uudenlaiset avoimen julkaisemisen muodot esiintyvät korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tutkijoiden ja tutkimuksen arviointijärjestelmissä.

a) Tutkimusorganisaatiot ja tutkimusrahoittajat sitoutuvat huomioimaan avoimuuden arvioinnissaan. Vastuullinen tutkijanarviointi -suositus määrittelee tutkimustuotosten, mukaan lukien datan tai tutkimusmetodien, avoimuudesta ja arvioinnista tarkemmin. Tutkimusaineistojen avoimesta saatavuudesta linjataan tarkemmin erillisessä linjauksessa.

Tavoitteet ja niiden edellyttämät toimenpiteet

Tavoite 1: Viimeistään vuonna 2022 kaikki uudet tieteelliset artikkelit ja konferenssijulkaisut ovat välittömästi avoimesti saatavilla.

Tavoite 2: Tieteellisten julkaisukanavien ja julkaisujen kokonaishinnat ovat läpinäkyviä ja julkisia.

Tavoite 3: Viimeistään vuonna 2022 kaikille uusille tutkimusjulkaisuille määritellään avoimuuden takaava CC-lisenssi turvaamaan tutkijan oikeuksia.

Tavoite 4: Tutkimusyhteisö luo yhteisrahoitteisen julkaisumallin, joka mahdollistaa Suomessa julkaistavien tutkimusartikkelien välittömän avoimuuden.

Tavoite 1: Viimeistään vuonna 2022 kaikki uudet tieteelliset artikkeli- ja konferenssijulkaisut ovat välittömästi avoimesti saatavilla.

Tavoitteen edellyttämät toimenpiteet:

- 1. Viimeistään 2022 FinELibin tiedelehtisopimukseen sisältyy oikeus julkaista kaikki artikkelit avoimina tai rinnakkaistallentaa ne julkaisuhetkellä.**
- 2. Tutkimusorganisaatiot pyrkivät välittömän avoimuuden saavuttamiseen suorissa sopimusneuvotteluissa niiden kustantajien kanssa, jotka eivät ole mukana FinELibin tekemissä sopimuksissa.**
- 3. Tutkimusorganisaatiot voivat hyväksyä kohtuulliset yksittäisten artikkeleiden avoimen saatavuuden takaavat maksut silloin, kun kustantajan kanssa ei ole erillistä sopimusta.**
- 4. Tutkimusorganisaatiot mahdollistavat omissa tai muiden ylläpitämissä julkaisuarkistoissa rinnakkaistallentamisen, jolla tavoitellaan välittömän avoimuuden saavuttamista silloin, kun artikkelia ei ole mahdollista julkaista avoimena julkaisijan kanavissa kohtuullisin kustannuksin.**
- 5. Tutkimusorganisaatiot tarjoavat tutkijoilleen tutkimusjulkaisujen avoimeen saatavuuteen liittyvää koulutusta ja tukea sekä huolehtivat, että tutkijan on helppo saada tietoa välittömän avoimuuden kriteerit täyttävistä julkaisukanavista tutkimusorganisaatiolle oleellisilla tutkimusaloilla.**

...Tavoite 1: Viimeistään vuonna 2022 kaikki uudet tieteelliset artikkeli- ja konferenssijulkaisut ovat välittömästi avoimesti saatavilla.

Tavoitteen edellyttämät toimenpiteet:

6. Tutkimusorganisaatioiden ja tutkimusryhmien johto luo organisaation luonteen huomioivia edellytyksiä tutkimusjulkaisujen avoimelle saatavuudelle.
7. Tutkijat priorisoivat tutkimusten lähettämistä välittömän avoimen saatavuuden mahdollistaviin julkaisukanaviin (mm. avoimen julkaisemisen kanavat ja rinnakkaistallentamisen).
8. Tutkimusrahoittajat mahdollistavat avoimen saatavuuden kustannusten sisällyttämisen rahoitukseen.
9. Tutkimusorganisaatiot ja tutkimusrahoittajat määrittelevät TSV:n Avoimen tieteen koordinaation koordinoimina mittareita, joilla artikkelimaksujen (Article processing charges eli APC) kohtuullisuutta arvioidaan. Mittareiden määrittelyssä seurataan kansainvälistä kehitystä (esim. PlanS).
10. Tutkimusorganisaatiot ja rahoittajat luovat yhteisen toimintamallin, jolla osallistutaan uusien ja uudenlaisten avoimien julkaisukanavien kehittämiseen, tuetaan olemassa olevien kanavien muuntamista avoimiksi kestäväällä tavalla sekä jo avointen kanavien vakiintumista.

Tavoite 2: Tieteellisten julkaisukanavien ja julkaisujen kokonaishinnat ovat läpinäkyviä ja julkisia.

Tavoitteen edellyttämät toimenpiteet:

- 1. FinELib julkaisee kustantajien kanssa solmitut tiedelehtisopimukset ja kokonaishinnat.**
- 2. Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) jatkaa hintatietojen keräämistä myös tutkimusorganisaatioiden suoraan tilaamista aineistoista.**
- 3. FinELib kirjaa kansainväliseen ESAC'n sopimusrekisteriin sinne soveltuvat FinELibin tiedelehtisopimukset**
- 4. Tutkimusorganisaatiot tavoittelevat sopimusehtoja, jotka mahdollistavat hintatietojen julkaisemisen.**
- 5. Viimeistään vuonna 2022 tutkimusorganisaatiot ja FinELib huolehtivat, että Suomen APC-maksutiedot ovat mukana OpenAPC:ssa.**
- 6. Suomessa kotipaikkaansa pitävien tiedejulkaisujen kokonaishinnat ovat läpinäkyviä ja julkisia.**

Tavoite 3: Viimeistään vuonna 2022 kaikille uusille tutkimusjulkaisuille määritellään avoimuuden takaava CC-lisenssi turvaamaan tutkijan oikeuksia.

Tavoitteen edellyttämät toimenpiteet:

1. Viimeistään vuonna 2022 FinELibin tiedelehtisopimukseen sisältyy oikeus julkaista kaikki artikkelit avoimena CC-lisenssillä (Creative Commons -lisenssi).

a) Jos rinnakkaistallennusta käytetään avoimuuden mahdollistamiseen, tulee myös silloin käyttää avoimuuden takaavaa CC-lisenssiä.

2. Julkaisutietojen tiedonsiirron varmistamiseksi metatiedot suositellaan avaamaan CC0-lisenssillä.

3. TSV koordinoi yhdessä Suomen tiedekustantajien liiton, Suomen CC-ryhmän ja tutkimusorganisaatioiden kanssa tutkijoille ja tutkimuksen tukipalveluille lisenssikoulutusta.

4. Tutkimusorganisaatiot tarjoavat tutkijoilleen avoimiin lisensseihin liittyvää koulutusta ja tukea. Lisäksi ne huolehtivat siitä, että tutkijan on helppo saada tietoa julkaisukanavien lisenssimahdollisuuksista tutkimusorganisaatiolle oleellisilla tutkimusaloilla.

5. Tutkijat priorisoivat tutkimusten lähettämistä CC -lisenssin mahdollistaviin julkaisukanaviin.

a) CC-BY -lisenssin käyttämistä suositellaan ensisijaisena vaihtoehtona.

Tavoite 4: Tutkimusyhteisö luo yhteisrahoitteisen julkaisumallin, joka mahdollistaa Suomessa julkaistavien tutkimusartikkelien välittömän avoimuuden.

Tavoitteen edellyttämät toimenpiteet:

1. Viimeistään vuonna 2020 TSV fasilitoi yhteisrahoitteisen ja kestävän julkaisumallin luomisen.

a) TSV on vastuussa olemassa olevan tiedelehtien toimittamiseen ja julkaisemiseen tarkoitetun journal.fi-palvelun kehittämisestä ja ylläpidosta Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) resursoimana.

2. Tutkimusorganisaatiot ja tutkimusrahoittajat sitoutuvat tutkijoiden arvioinnissa tasapuolisuuteen julkaisun kielen suhteen.

3. Viimeistään vuonna 2022 kotimaiset tiedejulkaisijat huolehtivat julkaisujensa pitkäaikaissaatavuudesta kestävällä tavalla.

a) Julkaisijat voivat ulkoistaa pitkäaikaissaatavuuden järjestämisen muulle luotetulle toimijalle.

Kommentit ja yleisimmät huolenaiheet:

- **Aikataulujen realistisuus**
- **Vastuunjako**
- **Resursointi**
- **Tutkimuksen vapaus**
- **Tutkijoiden ja tieteenalojen tasa-arvo**
- **Tutkijoiden arviointi ja meritointi**
- **Rinnakkaistallennuksen rooli**
- **Miten strategian toteutumista seurataan?**

Miten kysymyksiin vastattiin:

- **Muokkaamalla linjausta selkeämmäksi**
- **Nostamalla tärkeiksi koettuja asioita omiksi kohdikseen**
- **Lisäämällä linjauksen alkuun johdanto, jossa tuodaan esiin:**
  - Avoimuus tutkimuksen ja tieteen perusarvona
  - Tutkijan vapaus
  - Kansainvälinen murros
  - Riskit ja uhat
  - Yhteistyö ja luottamus
  - Toimeenpano ja seuranta

Kysymyksiä?

KIITOS!

Lisätietoja:

<https://avointiede.fi/fi/julkaisut/linjaus>